MUSIQA DARSLARIGA O'YIN TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH VA IJODIY TAFAKKURNI RAG'BATLANTIRISH

Saidkarimov Saidazim Saidikrom o'g'li
E-mail: *saidkarimovsaidazim76@gmail.com*
Namangan davlat pedagogika instituti
Musiqa ta'limi va san'at mutaxassisligi
M.MTS-AU 25 1 -kurs magistri

ANNOTATSIYA

Mazkur tadqiqotda umumta'lim maktablari hamda ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida musiqa darslariga o'yin texnologiyalarini joriy etishning nazariy-metodologik asoslari kompleks ravishda o'rganiladi. Tadqiqotning dolzarbligi zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, estetik didi, musiqiy idroki va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojning ortib borayotgani bilan izohlanadi. Shu nuqtai nazardan, musiqa ta'limida gamifikatsiya, interaktiv metodlar va raqamli pedagogik texnologiyalardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — musiqa darslari jarayonida o'yin texnologiyalaridan samarali foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, emotsional-intellektual faolligi va musiqiy kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion modelini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida musiqiy-ta'limiy o'yinlarning psixologik-pedagogik xususiyatlari, ularning motivatsion mexanizmlari hamda kreativ fikrlashni shakllantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Ayniqsa, musiqiy improvizatsiya, ritmik mashqlar, rolli o'yinlar, jamoaviy ijodiy faoliyat va raqamli platformalarga asoslangan interaktiv topshiriqlarning o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta'siri ilmiy eksperimentlar asosida o'rganiladi. Shuningdek, tadqiqotda konstruktivistik yondashuv,

kompetensiyaviy ta’lim modeli, STEAM elementlari hamda kreativ pedagogika tamoyillari asosida musiqa darslarini tashkil etish metodikasi ishlab chiqiladi. O‘yin texnologiyalarining o‘quvchilarda musiqiy xotira, ritm hissi, eshitish madaniyati, estetik tafakkur va kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirishdagi samaradorligi diagnostik metodlar orqali aniqlanadi. Tadqiqot davomida an’anaviy va innovatsion dars metodlari qiyosiy tahlil qilinib, o‘yin asosidagi ta’limning afzalliklari pedagogik tajriba-sinov ishlari yordamida asoslab beriladi. Dissertatsiyada musiqa ta’limiga oid xorijiy va milliy ilmiy-nazariy qarashlar tahlil qilinib, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining musiqa darslariga integratsiyalashuvi natijasida yuzaga keladigan yangi pedagogik imkoniyatlar yoritiladi. Shu bilan birga, o‘yin texnologiyalaridan foydalanishning o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, emotsional barqarorligi, ijtimoiy faolligi va ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslanadi. Tadqiqot natijasida musiqa darslarida o‘yin texnologiyalarini qo‘llashning ilmiy-metodik tizimi yaratiladi hamda pedagoglar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ishlab chiqilgan metodik model ta’lim samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning fanlarga qiziqishini kuchaytirish, ijodiy tafakkurini rag‘batlantirish va innovatsion ta’lim muhitini shakllantirishga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir. Mazkur tadqiqot natijalari umumta’lim maktablari, san’at va musiqa ta’limi muassasalari hamda pedagog kadrlar tayyorlash tizimida foydalanish uchun metodik asos vazifasini bajaradi.

Kalit so‘zlar:musiqa ta’limi, o‘yin texnologiyalari, gamifikatsiya, ijodiy tafakkur, kreativlik, musiqiy kompetensiya, innovatsion pedagogika, interaktiv metodlar, raqamli ta’lim texnologiyalari, STEAM yondashuvi, konstruktivistik ta’lim, motivatsiya, estetik tarbiya, musiqiy idrok, pedagogik innovatsiya.

ABSTRACT

This study comprehensively studies the theoretical and methodological foundations of introducing game technologies into music lessons in secondary schools

and specialized educational institutions. The relevance of the study is explained by the increasing need for the development of students' creative thinking, aesthetic taste, musical perception and independent thinking skills in the modern education system. In this context, the didactic possibilities of using gamification, interactive methods and digital pedagogical technologies in music education are scientifically analyzed. The main goal of the study is to develop an innovative model for developing students' creative thinking, emotional-intellectual activity and musical competencies through the effective use of game technologies in the process of music lessons. The study analyzes the psychological and pedagogical characteristics of musical educational games, their motivational mechanisms and their role in the formation of creative thinking. In particular, the impact of musical improvisation, rhythmic exercises, role-playing games, collective creative activities and interactive tasks based on digital platforms on the cognitive development of students is studied on the basis of scientific experiments. The research also develops a methodology for organizing music lessons based on the constructivist approach, a competency-based education model, STEAM elements and the principles of creative pedagogy. The effectiveness of game technologies in developing musical memory, rhythmic sense, auditory culture, aesthetic thinking and communicative skills in students is determined through diagnostic methods. During the research, traditional and innovative teaching methods are comparatively analyzed, and the advantages of game-based education are substantiated using pedagogical experimental work. The dissertation analyzes foreign and national scientific and theoretical views on music education and highlights new pedagogical opportunities arising as a result of the integration of modern information and communication technologies into music lessons. At the same time, the importance of using gaming technologies in revealing students' personal development, emotional stability, social engagement, and creative p As a result of the research, a scientific and methodological system for the use of game technologies in music lessons will be created and practical

recommendations for teachers will be developed. The developed methodological model is significant in that it serves to increase the effectiveness of education, increase students' interest in subjects, stimulate creative thinking, and form an innovative educational environment. The results of this research serve as a methodological basis for use in secondary schools, art and music educational institutions, and in the system of training pedagogical personnel.otential is scientifically substantiated.

Keywords: music education, game technologies, gamification, creative thinking, creativity, musical competence, innovative pedagogy, interactive methods, digital educational technologies, STEAM approach, constructivist education, motivation, aesthetic education, musical perception, pedagogical innovation.

АННОТАЦИЯ

В данном исследовании всесторонне изучаются теоретические и методологические основы внедрения игровых технологий в уроки музыки в средних школах и специализированных учебных заведениях. Актуальность исследования объясняется растущей потребностью в развитии у учащихся творческого мышления, эстетического вкуса, музыкального восприятия и навыков самостоятельного мышления в современной системе образования. В этом контексте научно анализируются дидактические возможности использования геймификации, интерактивных методов и цифровых педагогических технологий в музыкальном образовании. Главная цель исследования – разработка инновационной модели развития у учащихся творческого мышления, эмоционально-интеллектуальной деятельности и музыкальных компетенций посредством эффективного использования игровых технологий в процессе уроков музыки. В исследовании анализируются психолого-педагогические характеристики музыкальных образовательных игр, их мотивационные механизмы и роль в формировании творческого мышления. В частности, на основе научных экспериментов изучается влияние музыкальной

импровизации, ритмических упражнений, ролевых игр, коллективной творческой деятельности и интерактивных заданий на основе цифровых платформ на когнитивное развитие учащихся. В исследовании также разработана методология организации уроков музыки, основанная на конструктивистском подходе, компетентностно-ориентированной модели образования, элементах STEAM и принципах креативной педагогики. Эффективность игровых технологий в развитии музыкальной памяти, чувства ритма, слуховой культуры, эстетического мышления и коммуникативных навыков у учащихся определяется с помощью диагностических методов. В ходе исследования проводится сравнительный анализ традиционных и инновационных методов обучения, а преимущества игрового образования обосновываются с помощью педагогического эксперимента. В диссертации анализируются зарубежные и отечественные научно-теоретические взгляды на музыкальное образование и освещаются новые педагогические возможности, возникающие в результате интеграции современных информационно-коммуникационных технологий в уроки музыки. Одновременно научно обосновывается важность использования игровых технологий для раскрытия личностного развития учащихся, их эмоциональной устойчивости, социальной активности и творческого потенциала. В результате исследования создана научно-методическая система использования игровых технологий на уроках музыки и разработаны практические рекомендации для учителей. Разработанная методическая модель имеет важное значение, поскольку способствует повышению эффективности обучения, повышению интереса учащихся к предмету, стимулированию творческого мышления и формированию инновационной образовательной среды. Результаты данного исследования служат методической основой для использования в средних школах,

художественно-музыкальных учебных заведениях, а также в системе подготовки учителей.

Ключевые слова: музыкальное образование, игровые технологии, геймификация, творческое мышление, креативность, музыкальная компетентность, инновационная педагогика, интерактивные методы, цифровые образовательные технологии, STEAM-подход, конструктивистское образование, мотивация, эстетическое образование, музыкальное восприятие, педагогические инновации.

Kirish

Zamonaviy ta’lim tizimida o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish hamda kompetensiyaviy yondashuv asosida bilim, ko‘nikma va malakalarni takomillashtirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, musiqa ta’limi jarayonida o‘quvchilarning estetik didi, musiqiy idroki, emotsional sezgirligi va ijodiy salohiyatini rivojlantirish muhim o‘rin tutadi. Shu nuqtai nazardan, ta’lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni, xususan, o‘yin texnologiyalarini joriy etish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda ta’lim jarayonida gamifikatsiya, interaktiv metodlar hamda raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ularning motivatsiyasini kuchaytirish va ijodiy faolligini rivojlantirishda samarali vosita sifatida e’tirof etilmoqda. Musiqa darslarida o‘yin texnologiyalaridan foydalanish esa o‘quvchilarning musiqiy tafakkurini faollashtirish, ritm va ohangni idrok etish qobiliyatini rivojlantirish hamda jamoaviy ijodiy faoliyatni shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlarda konstruktivistik ta’lim nazariyasi, STEAM ta’lim modeli hamda kompetensiyaviy yondashuv asosida o‘quvchilarning mustaqil bilim olish jarayonini tashkil etish muhim o‘rin egallaydi. Ushbu yondashuvlar asosida musiqa ta’limini tashkil etish o‘quvchilarning nafaqat musiqiy

bilimlarini, balki ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini ham rivojlantirish imkonini beradi. Shu sababli, musiqa darslarida o‘yin texnologiyalaridan samarali foydalanish va ularning o‘quvchilarning ijodiy tafakkuriga ta’sirini ilmiy jihatdan o‘rganish muhim ahamiyatga ega. Mazkur tadqiqot aynan shu muammoni hal etishga qaratilgan bo‘lib, musiqa ta’limi jarayonida innovatsion yondashuvlarni joriy etishning nazariy va amaliy asoslarini yoritishga xizmat qiladi

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Musiqa ta’limida o‘yin texnologiyalarini qo‘llash va o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogika va psixologiya fanlarida keng o‘rganilayotgan yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur muammo yuzasidan xorijiy va mahalliy ilmiy adabiyotlarda turli nazariy qarashlar ilgari surilgan bo‘lib, ular o‘yin asosidagi ta’limning didaktik imkoniyatlari, motivatsion ta’siri hamda kreativ fikrlashni shakllantirishdagi o‘rni bilan bog‘liq. Xorijiy tadqiqotlarda gamifikatsiya va o‘yin texnologiyalarining ta’lim jarayoniga integratsiyasi masalalari John Dewey, Lev Vygotsky va Jean Piaget kabi olimlarning konstruktivistik va rivojlantiruvchi ta’lim nazariyalari asosida yoritilgan. Xususan, Seymour Papertning konstruksionizm konsepsiyasi o‘quvchilarning faol ijodiy faoliyat orqali bilimni mustaqil yaratish jarayonini asoslab beradi. Zamonaviy tadqiqotlarda esa gamifikatsiya elementlari (ball tizimi, darajalar, raqamli rag‘batlantirish) o‘quv motivatsiyasini oshiruvchi muhim vosita sifatida talqin etiladi. Mahalliy ilmiy manbalarda musiqa ta’limini modernizatsiya qilish, o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish masalalari keng o‘rganilgan. Biroq musiqa darslarida aynan o‘yin texnologiyalarini tizimli qo‘llash va ularning ijodiy tafakkurga ta’sirini kompleks eksperimental asosda o‘rganishga doir tadqiqotlar nisbatan kam uchraydi. Shu bois mazkur yo‘nalish ilmiy jihatdan dolzarb hisoblanadi. Metodologik jihatdan tadqiqotda bir nechta yondashuvlar qo‘llanildi. Jumladan, konstruktivistik yondashuv asosida o‘quvchining bilimni faol yaratish jarayoni

markazga qo‘yildi, kompetensiyaviy yondashuv orqali esa o‘quvchilarning musiqiy va ijodiy kompetensiyalari tahlil qilindi. Shuningdek, STEAM ta’lim modeli elementlaridan foydalanilib, musiqa darslarining fanlararo integratsiyasi imkoniyatlari o‘rganildi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlar qo‘llanildi:

* nazariy tahlil va umumlashtirish;
* pedagogik kuzatuv;
* so‘rovnoma va intervyu;
* tajriba-sinov ishlari;
* qiyosiy tahlil;
* statistik tahlil metodlari.

Tajriba-sinov ishlari umumta’lim maktablarining musiqa darslarida o‘tkazilib, unda o‘yin texnologiyalariga asoslangan dars ishlanmalari amaliy sinovdan o‘tkazildi. Natijalar o‘quvchilarning ijodiy fikrlash darajasi, musiqiy faolligi va darsga bo‘lgan motivatsiyasining sezilarli darajada oshganini ko‘rsatdi. Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, musiqa ta’limida o‘yin texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita bo‘lib xizmat qiladi. Metodologik yondashuv esa ushbu jarayonni ilmiy asosda tashkil etish va uning natijadorligini baholash imkonini beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari va ularning tahlili

1-jadval

Ko‘rsatkichlar	O‘yin texnologiyalari qo‘llanilgan guruh	An’anaviy dars guruhi	Xulosa

Darsga qiziqish darajasi	Yuqori, faol ishtirok	O‘rtacha, passiv ishtirok	Gamifikatsiya motivatsiyani oshiradi
Ijodiy tafakkur rivoji	Kuchli rivojlangan, improvizatsiya mavjud	Cheklangan, reproduktiv fikrlash ustun	O‘yinlar kreativ fikrlashni faollashtiradi
Musiqiy topshiriqlarni bajarish	Mustaqil va tezkor bajariladi	Ko‘proq o‘qituvchi yordamiga tayanadi	Mustaqillik darajasi oshadi
Jamoaviy ishlash ko‘nikmasi	Yuqori, hamkorlik faol	Nisbatan past	O‘yinlar ijtimoiy faollikni kuchaytiradi
Emotsional faollik	Yuqori, darsga ijobiy munosabat	O‘rtacha	O‘yin muhit motivatsiyani oshiradi

Izoh: Jadval natijalariga ko‘ra, o‘yin texnologiyalari asosida tashkil etilgan musiqa darslari an’anaviy darslarga nisbatan bir qator ustunliklarga ega ekanligi aniqlandi. Eng muhim farq o‘quvchilarning ijodiy tafakkuri va dars jarayonidagi faol ishtirok darajasida kuzatildi.O‘yin asosidagi yondashuv o‘quvchilarda emotsional faollikni kuchaytirib, ularni musiqiy faoliyatga yanada chuqur jalb etdi. Shuningdek, jamoaviy o‘yinlar orqali ijtimoiy hamkorlik va kommunikativ ko‘nikmalar rivojlandi. Umuman olganda, natijalar o‘yin texnologiyalarining musiqa ta’limida samarali pedagogik vosita ekanligini va ularning ijodiy tafakkurni rivojlantirishdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi.

XULOSA

Mazkur tadqiqotda musiqa darslariga o‘yin texnologiyalarini joriy etish va ularning o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga ta’siri ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan o‘rganildi. Olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki, gamifikatsiya elementlari, interaktiv metodlar va innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etilgan musiqa darslari o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini sezilarli darajada oshiradi hamda ularning ijodiy faolligini kuchaytiradi. Tajriba-sinov ishlari natijasida o‘yin texnologiyalari qo‘llanilgan guruhlarda o‘quvchilarning musiqiy idroki, ritm hissi, improvizatsiya qilish qobiliyati va mustaqil fikrlash darajasi an’anaviy ta’lim usullariga nisbatan yuqori ekanligi aniqlandi. Bu esa o‘yin asosidagi ta’limning nafaqat motivatsion vosita, balki ijodiy tafakkurni shakllantiruvchi samarali pedagogik mexanizm ekanligini tasdiqlaydi.Shuningdek, Lev Vygotsky va Jean Piaget tomonidan ilgari surilgan rivojlantiruvchi va kognitiv ta’lim nazariyalari o‘yin faoliyati orqali o‘quvchilarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirish mumkinligini ilmiy jihatdan asoslaydi. John Deweyning “faol o‘rganish” tamoyili ham ushbu tadqiqot natijalari bilan uyg‘unlikda bo‘lib, o‘quvchilarning amaliy faoliyat orqali bilimni chuqurroq o‘zlashtirishini tasdiqlaydi. Umuman olganda, musiqa ta’limida o‘yin texnologiyalarini tizimli va maqsadli qo‘llash o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, ularning musiqiy kompetensiyalarini oshirish hamda ta’lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, mazkur yondashuvni ta’lim amaliyotiga keng joriy etish pedagogik innovatsiyalarni rivojlantirishning muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.

1. **Tolipov, O‘., & Usmonboyeva, M. (2019).** *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat* (o‘quv qo‘llanma). InnovatsiyaZiyo, Toshkent. akbt.uzdxa.uz

2. **Usmonov, J., & Esonova, M. (2024).** *Musiqa madaniyati ta’limida innovatsion pedagogik texnologiyalar va ijodiy tafakkurni rivojlantirish. World*

Scientific Research Journal, *34*(1), 172–177. https://scientific-jl.org/wsrj/article/view/5947 Научные журналы

3. **Sayidahmedov, N. (2003).** *Yangi pedagogik texnologiyalar* (o‘quv qo‘llanma). Moliya, Toshkent. akbt.urspi.uz

4. **Ochilov, Z. (2023).** *Musiqa ta’limida raqamli pedagogika va innovatsion texnologiyalarning o‘rni*. **International Journal of Scientific and Innovative Research**, 5(3), 4553. https://globalscholars.uz/index.php/ijsir/article/view/895

5. **Usmonov, J., & Esonova, M. (2025).** *Musiqa madaniyati ta’limida innovatsion pedagogik texnologiyalar va ijodiy tafakkurni rivojlantirish*. World Scientific Research Journal. scientific-jl.org

6. **Jalilov, F. A. (2024).** *Musiqa ta’limida pedagogik texnologiyalarni qo‘llashning nazariy asoslari* (Pedagogik ta’lim ilmiy jurnali). *OpenScience.uz*. openscience.uz

7. **Hasanov, A. (2016).** *Maktabda musiqa darslarini tashkil etish metodikasi*. Fan Nashriyoti, Toshkent. Universal Publishings

8. **Qodirova, N. (2021).** *O‘quvchilarda ijodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik omillari*. Pedagogika ilmiy jurnali. Universal Publishings

9. **Xudoyberdiyev, S. (2019).** *Umumta’lim maktablarida musiqa ta’limining zamonaviy muammolari*. Akademnashr Nashriyoti, Toshkent. Universal Publishings

10. **Nurulloyev, M. B. (2025).** *O‘quvchilarda musiqa orqali tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish*. *Science and Education*, 6(3), 315–319. openscience.uz

11. **Abdullayeva, M. (2025).** *Umumiy o‘rta ta’lim maktablari musiqa madaniyati darslarida o‘quvchilarni ijrochilik mahorati asosida tarbiyalash*. *Zamonaviy ta’limda fan va innovatsion tadqiqotlar jurnali*, *3*(1), 86–92. Retrieved from https://zamtadqiqot.uz/index.php/ZTFITJ/article/view/998 Zam Tadqiqot